

Проломъ

ДВУСЕДМИЧНИКЪ ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРСКИНАТА

Година I.

София, 20 априль 1939 год.

Брой 11.

Алфа и Омега

Въ премахването на политическите партии преди петъ години България не остана единствено явление: въ много отъ държавите, особено на Балкана, политическите партии бѣха разтурени или забранени. Обстоятелството, което тукъ заслужава отбелязване е, че навсѣкжде политическите партии се помиха съ създаденото положение: въ рѣдностъ тѣ не представляваха вече никаква съпротивителна сила, било отъ идейна, или организационна стойностъ. Оказа се, че политическите партии, като система, бѣха една изкуствена надстройка надъ обществения животъ на зашегнатитѣ страни, за събарянето на които бѣ достатъченъ само единъ административенъ актъ.

Съ премахването на политическите партии, обаче, далече не значи, че се премахва политическия елементъ отъ живота на една държава. Политическите партии бѣха само една, а не единствената форма на този държавенъ животъ. И затова на много мѣста се направиха опити тѣ да бъдатъ замѣнени съ друга форма, било въ видъ на една държавна партия (напр. Румѣния), било съ едно правителство, което да търси връзката съ народа по други пътища (Гърция). Тѣзи факти сѣ само изрази на една неизбѣжна необходимостъ: премахване на политическите партии не значи премахване на политическия моментъ отъ живота на държавата, защото самиятъ животъ на една държава или на една нация не може да бъде никакъвъ другъ, освенъ политически, ако искаме да признаемъ въобще, че въ тази държава има нѣкаква ржководна мисль, която се изразява въ известна политика; може, прочее, да се махнатъ политическите партии на единъ народъ, но не може да се премахне политическия му животъ — това именно би било абсурдъ. Държавата не може да бъде аполитическа — такава нѣко историята не познава, а сѣщо така народътъ не може да се аполитизира, защото това би значило да изчезне въобще отношението между народъ и държава, което именно се изразява чрезъ политиката.

Голѣмиятъ въпросъ, който днесъ се лага предъ мнозина, е какъ да се замѣстятъ политическите партии, безъ да се стига до парти-

занщина, отъ една страна, или диктатура, отъ друга.

Историята ни показва отговора на този въпросъ: политическите партии бѣха изрази на една идея за държавната организация, следователно, тѣхниятъ замѣстникъ ще бжде сѣщо нѣкаква нова идея за организирането на народа въ държавата, само че подъ други форми.

Политическите идеи, обаче, иматъ този недостатъкъ — или по-скоро това преимущество — че не могатъ да се поржчатъ при нѣкой моденъ шивачъ. Тѣ идватъ естествено, израстватъ спонтанно, тѣй, както никнатъ мждърцитѣ на нѣкое дете: исчатъ своето време и своята почва. Политическите идеи неотговарящи на историческото съзнание и възраст на даденъ народъ, сѣ предварително осждени — тѣ никога не могатъ да бждатъ творчески факторъ въ живота на единъ народъ.

Но политическите идеи не могатъ да бждатъ подарявани: тѣ винаги трѣбва да извоюватъ своето мѣсто и своето право. И най-голѣмитѣ идеи на европейската история, които днесъ ни се струватъ толкова естествени и подразбирачи се, е трѣвало да преминатъ дълги периоди на борби, докато добиятъ своята гражданственостъ. Нека си спомнимъ само християнството, чиито първи последователи трѣбваше да нахранятъ достатъчно голѣмо количество лъвове въ Римъ, докато можа да добие надмощие и се издигне като изпълващо двадесеттѣ вѣка европейска история съдържание. А колко жертви струваха религиознитѣ борби въ първата половина въ втората хиляда европейски години! Че даже и богомилството у насъ, тази чисто българска реакция на чуждото тогава християнство, залочна своя пжтъ въ живота съ несмѣтни жертви. Нека да не говоримъ колко жертви струватъ политическите идеи и специално съ колко имена е изпълнена мартирологията на отишлата си вече парламентарна демокрация презъ миналия вѣкъ. Това е неизбѣжно: всѣка нова идея трѣбва да бжде кръстена въ борба и увѣчана съ жертви. Борбата е началото и края за живота на всѣка идея: въ началото, когато трѣбва

да се наложи нова господстваща принцип, и в края, когато трябва да отстъпи място под слънцето на други, нови идеи. Въплотени без борба политически идеи няма: те съществуват или като фантазия във главите на политически самозванци, или като съдържание на утопични романи.

Разбира се, под борба не се разбира просто пехливанско преборване по улиците или надбягването с полицаи. Няма нищо сложно от идейната борба: тя иска просвѣта, водеща към съзнание, иска воли, обръщащи програмите в действителност, иска организация, налагаща се над безредията и осигуряваща крайната победа. Без тези елементи в същност никоя политическа идея не може да посѣга към вѣнеца на сбъдането.

Политическата борба носи със себе си съзнание и води към всеобщо съзнание: тя е като борбата на слънцето, което — съществуващо вече — излиза над хоризонта и залива цѣлата земя със свѣтлина. Без нея няма деня, няма календар. Без политическо съзнание няма и история. И затова първата задача на всѣка политическа борба е съзнанието: то е предпоставката на всичко понатакъм, то е въздуха, въ който се раждат после дѣлата. У насъ напр. много грѣшат всички новатори, които мислят, че въ няколко години могат да се справят съ стария редъ. На тази заблуда платиха данъкъ много млади хора, а и много стари: превратът на 19 май бѣ едно отиване противъ този елементарен законъ на политическия животъ. Да не забравяме, че демокрацията, марксизмът и дружбащината, съ които всѣки съзнателен българинъ е вече сиксалъ и които иска да премахне отъ политическата действителност на България, сж били насаждани съ слово и писменостъ (и то каква!) въ продължение на шестдесет, петдесет и съответно четиридесет години. Въ училища, въ печатъ, въ култура, навсѣкжде тези стари дрипи получават своята подхрана. Затова борбата на идейна почва съ тяхъ трѣбва да трае, ако не толкова дълго, то поне редица години, докато бжде изтрито съответстващото имъ съзнание и бжде замѣнено съ друго. Тази политическа задача не може да бжде разрешена отъ днесъ за утре: тя иска много усилия, много просвѣта, цѣлъ идеен походъ.

Естествено, борбата съ тези стари идеи не може да се изрази само въ литературни четенета. Животътъ е неумолимъ: той е преди всичко премѣване на сили срещу сили, а политическата история на единъ народъ не може да бжде дѣло само на нѣкой хипнотизаторъ. И щомъ като въпросътъ е за борба на сили, тогава идватъ другитъ два нейни елемента: волята и организацията.

Животътъ изобилствава съ примѣри, какъ липсата на воля, а отъ тамъ и на характеръ, прави да увѣхвватъ и най-добритъ начинания често пѣти предъ самия имъ завършекъ. Затова нашиятъ народъ си има и поговорката: „власитъ се даватъ на края на Дунава“, макаръ че тази поговорка презъ новата история я заслужиха и много наши начинания. Волята е единствениятъ моторъ на човѣшката история, не интересътъ. Когато на политическата арена на единъ народъ се изправятъ „борци“ безъ воли, тогава наблюдаваме интересното явление наричано „компромисчилъкъ“. Компромисътъ е винаги достигане на половината гоненъ резултатъ по липсата на сили да се догони цѣлия. Като политически пазарлъкъ, той винаги изразява вътрешно безсилие и безволие. Компромиситъ сж типични за професионални политици, които се задоволяватъ съ личната страна на въпроса, а обществената оставятъ настрана за смѣтка на бъдещето. Който има ясенъ погледъ за размѣра на задачата, не отстъпва предъ никакви прѣчки. И който има достатъчна воля за постигане на желаното, няма нужда отъ хитрувания и съкратяващи пѣтеки. Той знае, че да се стигне на върха и да се заспи нѣкъде подъ дебѣла сѣнка на половината пѣтъ до върха не е все едно и също нѣщо. Пѣтъте или е извървянъ, или не; политическата задача или е постигната, или не — половинчато нѣма. Затова въ политическата борба волята е най-важния елементъ въ фазата на решителната схватка. Отъ двама души съ еднакво даже съзнание, отъ които единиятъ върви напредъ само съ волята да извърши дѣлото, а другиятъ философствува и иска „аналитично да обозре противуусловията“, исторически цененъ е само първиятъ. И затова нашиятъ народъ си има поговорка, която казва кой може да яде риба.

Последниятъ и не по-малко важенъ елементъ въ политическата борба е организацията. Безъ организация всѣка борба се обръща на хаосъ, въ който отъ прахъ не може да се види нищо. За да извоюва своята черковна свобода, българскиятъ народъ бѣ организиранъ въ черковни общини, за да достигне политическата — той създаде революционни комитети. Безъ организирана войска никой народъ не може да пребѣде военно — той ще прилича тогава на цигански табори. Въ политическата борба организацията има още по-голямо значение, защото тя е единствения годенъ инструментъ за история. Но не организации въ видъ на старитъ партии, които бѣха акционерни дружества за грабене на държавата, а организации по всичкитъ правила на всѣко организирано общество.

Тука трѣбва да се върнемъ на своята първоначална мисълъ: безъ борба на идентъ единъ народъ не може да замѣни една стара

Способни ли сме да го почувствуваме?

Стара истина е, че героитъ се раждатъ и израстватъ въ борбитъ. Стихията на героичното въ човѣшката природа е като взрива, чиято сила е толкова по-голяма, колкото по-силно е препятствието предъ стремениа му да се развие. Само така може да си обяснимъ изобилието на героични личности у насъ именно въ времето, когато по пѣтя на своето възраждане и самоиздигане Българщината срещна най-силенъ отпоръ.

Не би било справедливо, обаче, да се твърди, че днесъ вече Българщината изобщо не е способна за подвизи, чието значение издига българското име. Ако все още дори у насъ има мнозина, които по страни нѣкакви подбуди виждатъ и изтъкватъ само отрицателното въ живота на българина, ако за тяхъ няма въ той животъ не само нищо героично, а няма дори прѣсто положителни нѣща, то е затуй, че тия хора сж или изобщо неспособни да виждатъ положителното, или иматъ причини и съображения да не го виждатъ.

Героичното, особено на национална почва, се проявява у насъ и днесъ въ наистина забележителни форми. Но, както нуждата отъ въздухъ се чувствува най-добре, когато той ни липсва, така и националното чувство се проявява особено ясно, когато ни го отнематъ.

Мирнитъ договори оставиха милиони хора като безправни малцинства, затворени въ чужди граници. И макаръ тия договори да бѣха изградени ужъ върху началото за национално самоопредѣление, за да се постигне пълното оми-

политическа система съ друга. И тази борба на идентъ често пѣти по неизбежностъ става политическа борба отъ класически видъ съ своитъ жертви, схватки и разноски. Да се избѣгва тя, значи съзнателно да се избѣгва нѣщо неизбежно, като само се отрочва.

Въ една държава не може да се каже, не бива да има вътрешни политически борби, защото тяхнитъ елементи сж на лице. Голѣмиятъ въпросъ е да се даде пѣтъ на оная здрава сила, която, макаръ и презъ борба — отъ която няма защо да се плашимъ — ще наложи новия редъ и здравето начало. Другото би било подражаване на страуса.

Алфата и омегата на политическия животъ на единъ народъ си остава, прочее, политическата борба — борба смислена, исторически оправдана. Не аполитизиране на народа може да бжде програма на нашитъ години, а неговото позитивно политизиране, т. е. спечелването му за една положителна държавна идея.

Ст. Поповъ

ротворение на свѣта, сами създателитъ на договоритъ въ моменти на откровеностъ признаваха, че спасението на мира е въ претопяването, въ поглъщането на малцинствата.

Останаха вѣнъ отъ границитъ на България и български малцинства, на които, по силата на тая твърде чудовищна логика, се опредѣляше сжщата сѣдба — да бждатъ обезбългарени.

Опититъ за претопяване, разбира се, както навсѣкжде, излѣзоха несполучливи и съ българитъ. Има, обаче, и днесъ още случаи, когато все още българи излежаваатъ жестоки присѣди само затова, че упорито проявяватъ своята национална принадлежностъ. Забравени въ подземията на затворитъ, лишени десетки години вече отъ въздухъ и слънце, откъснати отъ живота съ всичкитъ му проявления, те сж петимни не за нѣкакво особено културно благо, а за глава лукъ и къжъ сланина, съ които биха разнобразили убийствения си хранителенъ режимъ, за да подържатъ единствено останалото имъ право — да вегитиратъ като живи организми, та да догорятъ докрай върху жертвеника на родината.

А достатъчно би било само единъ подписъ да сложатъ, една декларация, че се отказватъ отъ българското си име, за да се почувствуватъ свободни, сити, щастливи дори!

Способни ли сме ние, „свободнитъ“ да почувствуваме, както силата на изкушението изправено съблзнително предъ тия мъченици всѣки мигъ, години подредъ, така и гранитната твърдостъ на волята, която вика: „Не! Живота си, да, но вѣрата си въ свѣтостъ на българското име не давамъ!!“

Нѣкога, въ далечнитъ времена на миналото, когато моралнитъ ценности бѣха на подруга почитъ, за такива подвизи около гливитъ на простосмъртни човѣци туряха нимбитъ на светци. И тачатъ се подвизитъ на такива светци и до днесъ още отъ ония, които сж способни да върватъ въ божественото у човѣка. Днесъ, обаче, мними богочовѣци все повече доубиватъ вѣрата въ Бога и божественото у човѣка. Затова все по-често низостъта минава за подвигъ, а истински подвизи като горнитъ оставатъ незабелязани. А тъкмо съ огъня на такива подвизи трѣбва да се обгарятъ всѣки день душиитъ на много още българи, за да се закали у тяхъ българското чувство. Защото само чрезъ него всѣки ще може истински да изкупи правото си да се радва на живота върху тая земя.

Че дори въ всемирната общностъ на човѣчитъ българинътъ би билъ цененъ само заради своето, чисто българското.

Д. П.

Един философ, компетентен по всичко

Преди известно време от няколко мѣста въ провинцията се получиха съобщения, въ които учители изказваха своето очудване и своята загриженост от лекциите на проф. Михалчевъ. Тръгнах от градъ на градъ, където има събрани учители, за да ги убеждава, че кръвта нѣмала никакво значение за оформяването на нацията, че всичко зависѣло от условията на живота, от трудовитѣ условия и все „случайно“ хвалих днешна Съветска Русия. Тази апостолска работа на г. Михалчевъ между учителството изглеждаше твърде подозрителна. Въ миналото и други бѣха избрали именно учителството за насаждане на своитѣ идеи, които заразиха после младежта и плодотворѣ от тѣзи идеи българският народъ дълго има да помни.

Не е тайна, че и днесъ известни кръгове у насъ, отношенията на които къмъ понятията за българщина съвпадатъ съ тия на г. Михалчевъ, се мъчатъ да създадатъ нѣщо като „народенъ фронтъ“, въ който да прибератъ червенитѣ, които се лутатъ сега безъ водачъ. „Народниятъ фронтъ“ свърши хубаво работата си въ Испания; защо да не го опитатъ и у насъ? Който ще иска да играе голѣма роля, ще трѣбва още отъ сега да развие голѣма дейностъ, да докаже, че нищо не му прѣчи да види България въ „интегралната“, че може да се разбере съ Съветитѣ.

Въ списание „Просвѣта“ написана една статия, въ която освѣтихъ въпроса за нацията отъ гледището на биологията. По този поводъ проф. Михалчевъ написалъ въ „Философски прегледъ“ цѣли 37 страници, пълни съ оскърбителни думи, подигравки и научни духовитости.

Като оставямъ тѣхъ за смѣтка на моралния капиталъ на г. Михалчевъ, тукъ ще разгледамъ малкото онова, което остава отъ неговата статия.

Въ своята статия азъ цитирахъ редица пасажии на философа г. Михалчевъ, съ които той навлиза въ чуждата нему биология и, естествено, прави груби грѣшки, каквито и азъ бихъ правилъ, ако навлѣза въ неговата философия. Изобщо, по разгледанитѣ негови характерни пасажии г. Михалчевъ или мѣлни, или нищо ново не ни казва.

Основната мисль, която азъ изтъквамъ и която не е моя, но е аксиома въ биосоциологията е, че човѣкъ представлява рожба на природнитѣ закони, които управляватъ живота, и затова, като влиза въ обществения животъ, той не може да се освободи отъ действието на тѣзи закони, тѣ ще действуватъ зведно съ чисто социалнитѣ, въ тѣсенъ смисль на думата. Струва ми се, че проф. Михалчевъ е единствениятъ, който е могълъ да представи

моята мисль въ следната карикатурна форма: единитѣ закони действуватъ върху другитѣ закони, а не върху човѣка. И по този поводъ написва една странича „духовитости“. Накрая се спира върху сжщността на моята мисль и съ разсжденията си показва колко много единъ философъ може да остане назадъ отъ положителнитѣ науки. Нищо осждително въ това. Неизвинителното е, че като навлиза въ чужди дисциплини, почва да отрича и тѣхнитѣ аксиоми.

Ето. Г-нъ Михалчевъ пише: „Вѣрно е, че хората, които образуватъ една нация или каква и да е друга социална категория, сжщо тѣй ядатъ, пиятъ, дишатъ, раждатъ се, болеуватъ, умираатъ и т. н. Всички тѣзи функции сж подчинени на законитѣ на физиологията или на биологията. И Наполеонъ е ималъ възпалено черво, както моятъ млѣкаръ отъ Слатина. И Данте е смиялъ храната си по сжщитѣ закони, по които смилъ става г-нъ Консуловъ... Става ли историческото значение на Наполеона по-ясно отъ туй, че въ него и смилането на храната, и дишането въ въздуха, и възпалението на апендикса — всичко е било подчинено на „биологичнитѣ закони“? По койкъ начинъ? Разбираме ли ние значението, което има поезията на Данте за националното осъзнаване на италианския народъ, отъ това, че всичко въ неговата „биологична машина“ е било подчинено на сжщитѣ закони, които регулиратъ животинския животъ на всѣко човѣшко сжщество? Законмѣрността, която регулира социалнитѣ явления, е нѣщо тѣй коренно различна отъ законмѣрността, на която е подчиненъ биологичниятъ животъ на човѣка, че не може и дума да става за едно научно изяснение на общественитѣ явления при свѣтлината на биологията“ (стр. 184).

Ясно. Това сж биологичнитѣ познания на г. Михалчевъ за сжщността на човѣка. Но животътъ на всѣко живо сжщество и на човѣка не се изчерпва съ смилането на храната и други подобни вегетативни прояви. Има още една категория прояви, тѣзи на нервната системата съ нейнитѣ висши центрове на интелекта, отъ които зависатъ всички духовни прояви и на най-великитѣ мислители; когато нѣкой отъ тѣзи центрове не е въ редъ, човѣкъ приказва и върши глупости; и най-висшитѣ прояви, съ които ние се гордѣмъ, сж пакъ неразривно свързани съ тази материална основа. Прекланяме се предъ майчинската нѣжност, но само останали съ понятията отъ по-миналия вѣкъ хора биха се обидили, когато имъ се спомни, че и тази нѣжност е свързана съ опредѣлена функция на дадени органи. Съ човѣци опити

не смѣемъ да правимъ, но никой въ науката не отрича приложението и спрямо човѣка на резултатитѣ отъ изследванята върху висшитѣ животни. Ако кастрирате едно кърмаше животно, то ще изгуби майчинската си нѣжност; ако тѣзи извадени органи зашите на едно мѣжко кастрирано животно, то ще добие майчинска нѣжност, ще му потече млѣко отъ гърдитѣ и ще прибере да кърми чужди малки. Нека г. Михалчевъ си отговори самъ, можеше ли Данте да напише своитѣ поетически творби на 80-годишна възраст, а не въ силитѣ на младостта; има ли единъ нашъ лирикъ, който да е написалъ творбитѣ си на старини, а не на младини, когато природата е подхранвала съответнитѣ центрове на психиката му съ живителнитѣ хормони на младостта? Нека г-нъ Михалчевъ, който обича да пълни съ имена на автори цѣли страници, за да покаже предъ известна категория читатели колко много е челъ, нека посочи единъ лирикъ скопецъ.

Тѣзи работи сж толкова елементарни, че съ право читателтъ може да счете излишно и самото имъ спомняне. А тази наша природа, отъ която зависи и нашиятъ правилень или неправиленъ начинъ на мислене, нашата склонностъ или неподатливостъ къмъ престяпления, отъ която ще зависи спокойниятъ животъ на държавата; тази наша природа, отъ която ще зависи дали децата ще се раждатъ издржжливи или лесно податливи на болести, лесно възприемчиви къмъ наука и култура или, напротивъ, тѣжи въ това отношение; дали ще иматъ срѣдна дългоавчностъ 30 или 60 години; дали ще бждатъ работоспособни 20 или 40 години, дали хората ще се раждатъ годни за обществено възпитание или ще бждатъ негодни въ това отношение; тази наша природа, съ която ние участвуваме въ обществения животъ, си има своитѣ закони, които, за голѣмо съжаление на г-нъ Михалчевъ, не сж отъ областта на спекулативната философия, а отъ областта на положителната биология. И до толкова, до колкото приложението на тѣзи закони на биологията може да освѣтли и нѣкои въпроси, които интересуватъ социолога, до толкова и биологията може да подпомага социологията, но не философията; затова се е създадала най-новата междинна издѣлка между дветѣ области, биосоциологията или социалната биология, която има много нѣщо общо съ биологията, общо нѣщо съ социологията, но нищо общо съ философията на г-нъ Михалчевъ. Какво търси той тамъ? Или може би, затова, че всѣка наука си има своя философска страна, не? Тогава г-нъ Михалчевъ може спокойно да почне да лѣкува, понеже и медицината си има своята философия...

Споредъ г. Михалчевъ, законитѣ на на-

следствеността, които ще ни покажатъ по какъвъ начинъ става упадъкътъ въ срѣдното ниво на физическо здраве на единъ народъ, по какъвъ начинъ наследственитѣ душевни болести, при даденъ коефициентъ на раждаемостъ, увеличаватъ постоянно числото на асоциалнитѣ елементи въ обществото; законитѣ, които ни обясняватъ по какъвъ начинъ социалнитѣ злини, като алкохолизъмъ, венерически болести, сжщо и трудовитѣ условия въ нѣкои индустрии докарватъ израждане на бждещитѣ поколения — всичко това нѣма значение за социологията. За социологията на г. М. нѣматъ значение и биологичнитѣ закони, които изясняватъ по какъвъ начинъ става предаването на наследственитѣ заложи и отъ какви условия зависи издигането или понижаването на тѣхното срѣдно ниво въ едно общество; никакво значение нѣматъ и биологичнитѣ закони, които установяватъ пжтищата, по които става прозвата на наследственитѣ заложи въ обществения животъ. Безъ значение за г-нъ Михалчевъ сж и законитѣ, които ще ни кажатъ, дали дадена нежелателна проява въ частъ отъ едно общество е поправима чрезъ обществени мѣрки, или е непоправима, защото е на наследствена почва; безъ значение за него сж и законитѣ, които показватъ какво е постижимо и какво не чрезъ обществени мѣрки върху организма на човѣка. Всичко това за г-нъ Михалчевъ не сжществуватъ, защото не го знае.

По въпроса за семейния инстинктъ азъ писахъ, че човѣкъ винаги е живѣлъ въ семейства и, че това отговаря на единъ вроденъ въ него инстинктъ. Г-нъ Михалчевъ съобщава пѣкъ, че азъ съмъ говорилъ за моногамното семейство и че не съмъ знаелъ за сжществуването на други форми на семейството. Да ти турятъ въ устата думи, които никога не си казалъ, и следъ това да тѣ критикуватъ, това е... много етично.

Сжщата тактика употрѣбява г-нъ Михалчевъ и по въпроса за отношенията на комуниститѣ къмъ семейния институтъ. Лзъ пиша, че олитътъ на комуниститѣ да премахнатъ семейството като възпитателенъ факторъ за децата удари на камъкъ, защото е противенъ на човѣшката природа. А г-нъ Михалчевъ ме „опровергава“, като казва, че било немислимо да се премахне семейството въ една огромна Русия. Та тѣкмо това и азъ твърдя. Но въпросътъ е, какво е било отношението на строителитѣ на Съветска Русия къмъ семейството, като възпитателенъ факторъ за децата. „Чувството къмъ чѣстна собственост е производно на идеята за нация и семейство. Прочее, за да се убие чувството къмъ чѣстната собственост, трѣбва да се унищожи националното и семейно чувство“ (Ленинъ справка: „Педагогиката на болшевицитѣ“ отъ

Жюль Рейно, главен инспектор на основното образование в Белгия).

Резултатът от опитите на комунистите да раздрусат основите на семейството бѣха само известно число хиляди нещастни „безпризорни“ деца в Русия.

Не чувстваш ли г-н Михалчев, че и по въпроса за семейството е отишъл прекалено далеч в защитата на комунизма, даже и там, дето вече той е отсжил?

Заслужават внимание разсъжденията на г-н Михалчев за религията. Той пише: „Религията е въ сжщност едно социално явление *par excellence*. Като такава, тя пламва на едни мѣста и въ едно време, а остава бледа и безжизнена другаде или въ друго време... „Религията нѣма нищо общо съ тия внедрени въ човѣка сили“. Това е точно основата, на която стоят днес въ Свѣтска Русия онѣзи, които искат да унищожат религиозното чувство въ руския народъ, но ударили на камък, защото се оказа, че въ душата на човѣка има „нѣщо“, което не ще да влѣзе въ рамките на комунистическия доктрина. За това „нѣщо“ именно съм писалъ и азъ. То е следното: За първи път при еволюцията на човѣка въ младата каменна епоха той ни е оставил доказателства, че е ималъ представа за душата, за задгробния животъ: на мъртвия правятъ нѣщо като кжщичка; турятъ му да има съ какво да се нахрани, като се събуди; даватъ му и оръжието да се брани; до умрѣлата майка турятъ и детето, за да се грижи за него следъ смъртта. Тѣзи религиозни представи на човѣка отъ каменната епоха „социално явление“ ли сж, плодъ на „историческата действителност“ ли сж, капиталистическия строй съ неговите трудови условия ли ги създаде? Именно защото тѣзи представи станали възможни заедно съ единъ развой на заложибитъ въ човѣшката психика, затова именно тѣ сж внедрени въ нашата душа, ние се раждаме съ тия заложиби за религиозни представи, както се раждаме съ другите заложиби за разнитѣ форми на човѣшкото мислене, което е различно отъ това, което ни дава психиката на животните. Затова именно вложените заложиби за религия сж по-силни отъ разпоредбите на свѣтската власт.

Г-н Михалчев отрича значението на вродените социални инстинкти за обществения животъ и въ цѣла страница ни говори какво било и какво не било инстинктъ. Той пише: „Инстинктивно се почесахъ“. А ако бѣше чулъ нѣщичко по тази материя, щѣше да узнае, че не инстинктивно, а рефлекторно се е почесалъ. Инстинктъ е едно, рефлексъ — друго. Който иска да пише на единъ езикъ, научава най-напредъ азбуката му.

Щомъ признаешъ значението на кръвта, на вродените качества на единъ народъ, неизбежно стигашъ до заключението за необходимостта отъ запазването на хубавите такива качества и тѣхното издигане, т. е. стигашъ до принципите на неговата хигиена, която е въ пълна хармония съ стремението къмъ националенъ животъ. Но днешната свѣтска доктрина не може да се примири съ тѣзи понятия и, за да отхвърли крайните заключения, отхвърля самата основа: значението на расовите качества за развитието на единъ народъ. Нека бждемъ съвсемъ на чисто: признава ли или не признава свѣтската доктрина научния расизъмъ, тъй както го изложихъ въ моята статия? — Тя го отхвърля. Отхвърля го и г. Михалчевъ. Тогава какъвъ смисълъ има да се цитиратъ думи казани нѣкога отъ Кауцки? Думата е за отношението по въпроса на днешната свѣтска власт.

Работата е толкова ясна, че само при едно предвзето становище, следствие на политическо вѣрую, може да се спори. Ако развиемъ даже една изпусната отъ г. Михалчевъ мисълъ, пакъ ще дойдемъ до сжщитѣ заключения. Той пише: „Сждбата на семето зависи, както отъ неговите качества, тъй и отъ почвата, въ която попада“. Имаме, значи, наследствени качества, които лежатъ въ семето, и външна обстановка (почва), която ще определи какво ще се развие отъ тѣзи качества. Имаме и човѣка съ неговите вътрешни качества, и „почвата“ (начинъ на животъ, икономически, трудови условия и пр.), която ще определи какъ ще се развиятъ вродените качества. За да излѣзе нѣщо добро, трѣбва здрава почва; но при добра почва, безъ добри качества въ семето, пакъ желаното добро не може да се постигне. Народътъ представлява сума отъ отдѣлни хора съ тѣхните вродени качества, въ одного по-ценни, въ друго по-малко ценни и то въ всички направления, които ни интересуватъ. Разглеждани общо, даватъ ни едно срдно ниво. При дадена „почва“, това срдно ниво ще определи какво народътъ ще може да даде. Важно е да подобряваме тази „почва“, както е важно да подобряваме и нивото на вродените качества на народа. Правиленъ ли е този ходъ на разсъждения? А това е истинската основа на научния расизъмъ, отхвърленъ отъ комунистите и отъ г. Михалчевъ.

Расовиятъ обликъ на единъ народъ е нѣщо много сложно, много елементи се преплитатъ въ него. Но затова именно ние говоримъ за срдно ниво по отношение на всѣко качество. Затова френците казватъ: националниятъ гений на нашата нация е повече нѣжностъ, а въ германците има повече суровост. Това не значи, че между френците нѣма и по-сурови хора, нито между германците хора съ по-нѣжна душа. Когато имаме колективни-

тетъ отъ живи сжщества, биологията търси срдните норми, определя ги по специални формули, служи си съ вариационното смѣтане на висшата математика — работи, които ги нѣма въ философията, и затова сж чужди на г-нъ Михалчевъ.

Въпросътъ за биологичната ценностъ на расите си остава сжщността на цѣлия споръ. Г-нъ Михалчевъ съобщава една мисълъ, която азъ никога не съмъ опровергалъ, но той твърди това и почва да я брани. Думата е за народите останали далечъ отъ културата и не могли да прозаятъ още своите заложиби: индийци, чуваша, калмуши. Тукъ той отваря отворена врата. Но самъ признава (стр. 202), че имало и ниско стоящи раси, за които горното не могло да се каже: „примитивни човѣци, разнитѣ ведайци въ Цейлонъ, пигмеите въ тропическите гори, бушмените въ пустинните степи на южна Африка и други“. Значи, има и нисши раси. Слава Богу! Ама били тѣ само нѣколко десетки хиляди; за принципа нѣма значение. Тѣ сж, значи, по-нисши отъ други. Има, значи, степени на расова висота: нисши, висши, срдни. Ами къде стигнахме по този път? — Пакъ до биологичните основи на научния расизъмъ: че разнитѣ раси иматъ различно потекло, различна кръвъ; ставало е и става преливане на кръвъ и съ това се мѣни расовиятъ обликъ на единъ народъ, а заедно съ това и всичко оноа, което той при подходяща обстановка би могълъ да даде.

Другъ е въпросътъ за националното чувство на днешния културенъ човѣкъ. Културата е много силенъ факторъ и може да създаде и изключителни положения. Вземамъ примѣра на г-нъ Михалчевъ: Швейцария. Швейцарски народъ, въ тѣсенъ смисълъ на думата, не сжществува. Сжществува високо културни френци, нѣмци, италиянци въ тази алпийска страна, които сж дошли до съзнанието, че е по-добре да си подадатъ ръка, вмѣсто да се борятъ. Де да можеха и балканците да дойдатъ до такова съзнание! Но „Балканска Швейцария“ е едно, а „Интегрална Югославия“ на единъ нашъ философъ е друго. А даже и въ една Швейцария почва да се разраства национал-социализмътъ на нѣмците: кръвта вода не става.

Като примѣръ отъ раса, която има ценни качества въ едно отношение, но не е дала нѣщо значително въ друго отношение, азъ посочихъ циганите. Дали хубава музика, азъ дали хора на науката. Г-нъ Михалчевъ бърза да ме опровергае, като посочва нѣкои наши балкански села съ уседнали цигани, отъ дето сж изпъкнали вече и хора на културата. Но тукъ се пропуска нѣщо най-сжществено: че въ тия села отдавна е станало смѣшването на кръвта съ нашето население, че става дума не за цигани творци на българската култура,

Балканитѣ за балканците

Жертвата на Нѣойи въ последните дни е предметъ на особено внимание. За България, за справедливите български искания пишатъ вече отъ всички страни дори съ изненадваща загриженостъ.

„Трѣбва балканските страни да се споразумѣятъ напълно съ България, като поправятъ несправедливостите сторени спрямо нея въ Нѣойи и въ Букурещъ“, пише швейцарскиятъ в. „Трибюнъ дю Женевъ“.

„Балканитѣ безъ България, това не сж Балканитѣ“, допълва дипломатическия сътрудникъ на „Ла Сюизъ“.

Тревогата е обхванала и срдните по-близки до насъ, макаръ тѣ да не ѝ даватъ толкова явенъ изразъ.

И странно е нѣкакъ, защо тая тревога! Нали двадесетъ години вече се правятъ комбинации за запазване днешното положение! Нали самозабравили се държавници викаха на всеуслухание, че който говори за промѣна на договоритѣ, той въ сжщностъ говори за война?

Кой посмѣ да посегне къмъ тия граници, за да стане нужда да надаваме поквика „Балканитѣ за балканските народи“, въ името на който въ сжщностъ мнозина съветваха нѣкога балканците къмъ благодарумие и умѣреностъ особено спрямо България!

Кой е посмѣлъ, не знамъ. Тревогата, обаче, е голѣма. Тя личи дори въ заглавията на чуждите вестници: „Събитията се сгромолясватъ въ югоизточна Европа“, пишатъ пакъ швейцарски вестници. Не „падатъ“ дори, а „сгромолясватъ“ се!

При това, спокойствие не носятъ дори гаранциите дадени отъ всички страни. Нѣщо повече. Сѣкашъ тѣмко тия гаранции увеличаватъ тревогата. И букурещките вестници пишатъ: „Нито Полша, нито Румѣния и Югославия ще се съгласятъ на сътрудничество съ Франция и Англия, ако къмъ тѣхъ се присъедини Русия“.

Хм.

но за българи, въ които има и циганска кръвъ.

* * *

Свършвамъ тамъ, дето свършва и г-нъ Михалчевъ: кое го е подтикнало да трѣгне да убеждава хората, че кръвта нѣмала значение за нацията. Не билъ комунистъ, защото преди десетки години писалъ противъ социализма. Никога не съмъ твърдилъ, че г-нъ Михалчевъ е комунистъ. Ако го считамъ за такъвъ, щѣхъ да имамъ по-друго отношение къмъ него. Не мога, обаче, да уважавамъ една категория интелегентни, които много практично могатъ да приспособяватъ своите политически възгледи къмъ дадени моменти.

Проф. д-ръ Ст. Консуловъ

Червени факти съ коментарии

Руският емигрантски вестник "Руский гоголь" дава извадки от решенията на току-що закрия се болшевишки конгресъ:

"Капитализмът ще бжде унищожен констатирал конгресът, не по пътя на вноса на идеята за революцията въ една или друга страна. Работническата класа въ нашата страна не експортира революции въ другитъ страни. Но тя съ своя примѣръ може да ускори узрѣването и извършването на революциитъ въ другитъ страни".

Ето какъ чудесно е казано това: СССР нѣма, значи, да изнася тая своя стока, революцията, която дори и у дома ѝ нѣма вече много консуматори. Защото, въ сжщност, тя винаги може да тури въ действие своитъ туземни агенти, които отдавна и отлично сж специализирали въ вдигане на граждански междусобици, като испанската, да речемъ, и въ критическия моментъ да изчезватъ „революционно“, за да не личи прѣстътъ на диригента, въ случай че отъ революцията не излѣзе нищо.

Все пакъ; „Наша страна, казва конгресътъ, ще излѣзе въ случай на необходимостъ даже съ военна сила“. Но: „Това ще бжде справедлива война, целта на която е да се освободятъ народитъ отъ властта на капитала“. А: „За разрешаването на тая всемирно-историческа задача трѣбва всячески да се усилва нашата червена армия и червената флота“.

Това вече не на обикновенъ буржоазенъ, а на простъ нашенски езикъ се казва „не по врътъ, а по шия“. Защото не е много ясно, какво собствено по болшевишки значи „случай на необходимостъ“, не е ли вече той настъпилъ и защо още не настъпва?

Тоя въпросъ, обаче, малко неясенъ за насъ, трѣбва да е вече ясенъ за капитализма,

Еврейски самопризнания

„Евреинтъ идва въ единъ градъ като просякъ, при второто поколѣние той притежава вече къща и единъ добре вървящъ магазинъ, при третото поколѣние той е вече стопански властелинъ. Може ли да се чудимъ, че народитъ-домакини сж малко въодушевени отъ такава способност, не трѣбва ли тѣ да бждатъ ангели, за да не се изпълнятъ съ огорчение срещу пришълцитъ? И подобенъ случай не е единственъ, той се повтаря хиляди пѣти навсѣкжде, кждето се появи единъ евреинъ“.

Ернстъ Бергъ, въ книгата „Накжде отива Израилъ“, Лайпцигъ 1926 г.

Значението на България

Голямото английско списание „Економистъ“ пише:

Значението, което желѣзопътната линия отъ Солунъ презъ Нишъ за Бѣлградъ има за Югославия, обяснява колко голямо е пѣкъ значението на България въ новото международно положение създадено следъ италиянската акция въ Албания.

щомъ той толкова настоятелно иска да вкара като съдружникъ въ новитъ си предприятия и Москва, дори въпрѣки мнението на Полша, че това въ сжщностъ значи да бжде вкаранъ вълкътъ въ кошарата.

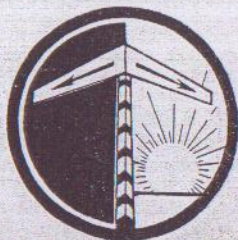
Освенъ това, демократически капитализмъ и фашистки капитализмъ, очевидно, не е едно и сжщо нѣщо.

Иначе: „Съветскиятъ съюзъ съвсемъ не желее да бжде вмѣннатъ въ нѣкакъвъ европейски конфликтъ, който нѣма прѣко отношение къмъ СССР“.

Наприиѣръ, да речемъ, конфликтъ по единъ малцинствено-националенъ въпросъ, който е чисто капиталистически въпросъ...

Калинъ

Печатница „ПРАВО“. София, ул. „Бачо Киро“ № 2. Телефонъ 2-00-78



Отговоренъ редакторъ: Стефанъ Поповъ, ул. „Евлоги Георгиевъ“ 33 София. Пощенска чекова сѣтка 39-57, София. Годишенъ абонаментъ 60 лева. Ржкописи се приематъ само, когато сж написани на пишуща машина, на една страница, съ нормални междуредия и бѣло поле.